

افزایش کیفیت و سه بعدی سازی در تصویر گری کتب با استفاده از صنایع دستی و افزایش بهره وری اقتصادی در هنر

چکیده

امروزه تصویر گری کتب به یکی از هنر های پر درآمد و پر رونق در جهان تبدیل شده است. تصویر گری ها با تکنیک های فراوانی انجام می شود که اغلب آن ها با کمک هنر نقاشی انجام می شوند. در برخی موارد نقاشی های دستی با نقاشی های نرم افزاری تلفیق شده اند و اخیرا در برخی موارد دیگر نیز، تصویرگران از روش کلاژ استفاده می کنند بدین صورت که در نقاشی های خود از اجسام طبیعی برای نزدیک کردن تصویر به واقعیت استفاده می کنند. اما در عمق دهی و بهبود کیفیت تصاویر می توان نتایج بهتری گرفت. از طرفی در دنیای تصویر گری هر تصویری قیمت مشخصی دارد و کاراکترهای نقاشی شده و تصاویر خلق شده بعد از استفاده در کتب، دیگر استفاده اقتصادی برای صاحب اثر ندارند. در این پژوهش به عنوان روشی تقریبا نوپا، از هنر دستی عروسک سازی و تلفیق آن با عکاسی، تصویر های سه بعدی با کیفیت مناسب تری خلق شد بدین صورت که ابتدا با توجه به موضوع کتاب (شعر، داستان و غیره)، کاراکترها و عروسک های فانتزی با استفاده از خمیر تهیه و فضا سازی شد، سپس از آن ها عکس های با کیفیتی در زوایای مختلف تهیه شد. بعد از ویرایش های لازم توسط صفحه آرا، این تصاویر سه بعدی در کتب های مربوطه استفاده شدند. عکس هایی از برخی از کاراکترهای خلق شده و تصویر گری شده به روش مورد بحث در پژوهش حاضر (تصویر گری عروسکی)، با برخی از تصاویر خلق شده از روش های دیگر، از نظر کیفیت، سه بعدی سازی و قیمت تمام شده مقایسه شده است. نتایج حاصل از این پژوهش و مقایسه ها نشان داد که این نوع تصویر گری علاوه بر نوآوری در تلفیق هنرها و خلق تصاویر سه بعدی با کیفیت بهتر، از نظر اقتصادی نیز بهره وری بیشتری را نسبت به سایر روش ها بدنبال دارد. بدین صورت که بعد از ساخت هر کاراکتر و خلق هر تصویر علاوه بر افزایش قیمت در تصویر گری بدلیل طبیعی بودن و کیفیت بالای تصاویر، می توان کاراکترهای ساخته شده با خمیر را نیز با قیمت مناسبی به فروش رساند. لذا می توان با تلفیق هنر های مختلف، علاوه بر نوآوری در محصول تولید شده، در جهت افزایش بهره وری و اقتصادی تر کردن هنر نیز گام های موثرتری برداشت.

واژگان کلیدی: تصویر گری سه بعدی، عروسک سازی، عکاسی، اقتصاد هنری، صنایع دستی

مقدمه

تصویرسازی یا تصویرگری یکی از زیرشاخه‌های هنرهای تجسمی است و به نوعی از اثر خلاقانه‌ی تصویری گفته می‌شود که القا کننده‌ی تجسمی یک مفهوم یا روایت با فرم بصری است. این مفهوم و روایت می‌تواند داستان، شعر، مقاله‌ای در روزنامه و کتاب و حتی تبلیغات تجاری، سرگرمی‌ها و اشکال و فرم‌های روی کالاها و لباس‌ها باشد [۱].

تصویرگری، نقاشی روایی است. روای مجسم متن؛ همراه یا بدون متن کار برد دارد، و می‌تواند دنباله‌دار، یا تک فریم باشد. تفاوت اصلی تصویرگری با نقاشی، هدفمند بودن آن برای کاربرد مشخص، در نظر گرفتن مخاطب و سفارش‌دهنده است و از این نظر مشابهت بسیاری با طراحی گرافیک دارد. از انواع تصویرگری می‌توان: نقاشی‌های داخل کتاب‌های کودک و روی جلد کتاب‌های بزرگسال (و گاه داخلی برای متن که در ایران، تصویرگری برای متن بزرگسال کمتر رایج است)، نقاشی‌های روی پوست‌های تبلیغاتی و اقلام تجاری، داستان‌های مصور (کمیک استریپ)، و طراحی‌ها و نقاشی‌های داخل مجلات و روزنامه‌ها را نام برد [۱].

از دید تاریخی، انسان از هزاران سال پیش می‌دانسته که می‌تواند به کمک ابزار تصویر بسیاری از مفاهیم را خوب و خوبتر منتقل کند. مفاهیمی که واژه‌هایی برای آنها وجود نداشته، و اگر داشته، رسایی کافی نداشته است حتی به یاری واژه‌های متعدد توصیفی و قیدی. قدیمیترین خط‌ها، تصویرهایی بوده که انسانها برای ارسال پیام و بیان مقاصد و اهداف و نظرات، یا بیان عواطف و احساسات خود بر دیواره‌های غارها، تنه‌ی درختان، یا برسنگها تصویر می‌کردند [۱، ۵ و ۶]. تصویرسازی در طول تاریخ چیزی جز روایت‌گری تصویری یا داستان پردازی تصویری نبوده است. اما شروع داستان‌سرایی به صورت مکتوب خود با آغاز تمدن‌های اسطوره‌ای و پیدایش اشکال خطوط نوشتاری (که قدیمیترین آنها خطوط تصویری مانند خط هیروگلیف مصری و خطوط میخی باستان از قبیل خط سومری و عیلامی) بوده است که به کمک آنها افسانه‌های اساطیری در کتیبه‌های سنگی و مهرها یا پاپيروس نوشته می‌شد. در خلال تمام آن تصاویر داستان‌هایی در مورد خلقت جهان و انسان، نیروهای ما فوق طبیعی و راز تولد و مرگ و جهان ماورا موجود بود که در پلان‌های داستانی به هم مربوط می‌شدند. در سرزمین ایران درسنت نقاشی مینیاتور پس از دوره عباسی (مکتب بین المللی عباسی) سلجوقی (مکتب سلجوقی تا دوره تیموریان مکتب هرات) و سپس آغاز عصر نوین در عهد

صفویه (مکتب تبریز و قزوین و اصفهان) نقوش تصویری روایی (دارای محتوی داستان) راوی قصص و حکایت‌های منظوم شعرگونه بوده‌اند [۱، ۵ و ۶].

آثار منظومی چون مقامات حریری ورقه و گلشاه، کلیله و دمنه و دیوان‌های اشعار چون شاهنامه و داستان‌های عاشقانه در منظومه‌هایی مثل خمسه نظامی که در این‌ها تصاویر بیانگر مضامین داستانی موجود در اشعار می‌باشند. سپس در دوره صد ساله اخیر تصویرسازی معاصر در سبک‌های قهوه‌خانه‌ای و سقاخانه‌ای دیگر بار داستان‌های حماسی شاهنامه در پرده‌سازی و حکایت‌های مذهبی مانند داستان‌های مربوط به واقعه کربلا به تصویر کشیده شدند [۱، ۵ و ۶].

با توسعه دوربین، در اوایل قرن بیستم به وسیله کوبیست‌ها فهم جدیدی از روابط فضایی و زمانی و گسترش تکنیکی در هنرهای تجسمی پا گرفت و رفته رفته به واسطه وسایل جدید ارتباطات نظیر رادیو تصاویر متحرک و نهایتاً تلوزیون خصیصه‌های بصری جدید در حوزه تبلیغات برای فروش کالاها و تجارت شکل گرفت. در اواسط قرن نوزدهم تصویرسازی فقط به منظور اهداف روزنامه‌نگاری به کارگرفته شد اما از دهه ۱۸۷۰ به بعد طراحی تصویرسازانه به شکل جدیدی که همانا ترکیبی از تایپ و رستامی بود به وسیله ژول شره در پوست‌های تبلیغاتی تغییر یافت. حروف‌نگاری او در هماهنگی با تصاویر سحر انگیز و رنگارنگ و مملو از تأثیرات حسی (امپرسیون) طراحی می‌شدند [۲ و ۳].

به تصویردار کردن متن‌های ادبیات کودکان یا بزرگسالان (همراه متن یا بدون متن) تصویرسازی ادبیات کودکان یا بزرگسالان گفته می‌شود. کتاب‌های کودکان بدون تصویرگری فاقد ارزش‌اند. که به تخیل نویسنده متن حالتی تجسمی بدهند و کودک بتواند بهتر و عمیق‌تر و با لذت بیش‌تری با متن ارتباط برقرار کند. گاهی تصویرگران روایت‌هایی را تصویر می‌کنند که متن آن‌ها پشت تصویرها پنهان است و در حقیقت نوشته‌ای تصویر را همراهی نمی‌کند، اما کودکان می‌توانند با دنبال کردن تصویرها روند پیشرفت داستان را درک کنند و معنای آن را بفهمند و از آن لذت ببرند. تصویرگران ادبیات کودکان می‌توانند خود نویسنده متن باشند یا متن دیگران را تصویر کنند. تصویرگری ادبیات کودکان از سبک‌ها و شیوه‌های گوناگون برای بازنمایی روایت‌های پنهان یا آشکار استفاده می‌کنند. این سبک‌ها یا برگرفته از سبک‌های برجسته در تاریخ نقاشی است یا این که آفریده کوشش‌های خود تصویرگران است. سبک‌های آبرنگ با برجسته‌نمایی فیگورهای شخصیتی و استفاده از رنگ‌های تند و گرم یکی از

صورت می توان از تلفیق دو هنر عروسک سازی و عکاسی تکنیکی نو و پرسود را در تصویرگری ایجاد کرد.

۴- زمینه‌های کاربرد تصویرگری عروسکی

این نوع از تصویرگری در کتب، جراید، پوسترها و غیره می تواند استفاده شود. اما با توجه به فانتزی بودن عروسک های خمیری و جذابیت بالای آن ها برای کورکان و نوجوانان از این روش می توان بطور اختصاصی در تصویرگری کتب کودک و نوجوان اعم از شعر و داستان در فرهنگ ها، ملیت ها، اقوام و موضوعات گوناگون استفاده کرد.

۵- مقایسه تصویرگری عروسکی با سایر روش های

تصویرگری از نظر عمق و کیفیت تصاویر

در این بخش از پژوهش نمونه هایی از تصویرگری های ۲ بعدی با نقاشی، تصویرگری کلاژ و تصویرگری عروسکی از نظر عمق، کیفیت و جذابیت بیشتر مقایسه شده است.

شکل ۱: نمونه ای از تصویرگری ۲ بعدی با روش نقاشی

شکل ۱ نمونه ای از تصویرگری با روش نقاشی می باشد. همانطور که مشاهده می کنید ۲ بعدی بودن تصویر کاملاً مشهود است. در این نوع تصویرگری ها، غیر از استفاده از رنگ های شاد برای جذب کودک و مخاطب، هیچگونه عمق دهی مشاهده نمی شود و در برخی موارد بدلیل محدودیت در طبیعی جلوه دادن بخش هایی از نقاشی، جذابیت و تاثیرپذیری چندانی نیز به همراه ندارد. لذا می توان با روش های دیگری مانند کلاژ عمق تصویر، کیفیت و جذابیت تصویر را افزایش داد.

روش های رایج در تصویرگری کتاب های کودکان است که آن ها را جذب می کند. همچنین کلاژ تکنیک دیگری است که تصویرگران به فراوانی از آن بهره می برند. تصویرگری در روش کلاژ بدین صورت است که بخشی از تصویر، بصورت نقاشی بوده و در بخشی از آن از اجسام واقعی استفاده شده است. به عنوان مثال در برخی تصاویر برای پوشش کاراکترهای نقاشی شده تکه های پارچه به عنوان لباس به کار برده می شود (۱ و ۴-۶).

۲- روش تصویرگری عروسکی

همانطور که در بخش تاریخچه فناوری اشاره شد در سال های اخیر روش های جدیدتری از جمله کلاژ، در تصویرگری استفاده می شوند. که در این روش در بخش هایی از تصویر از اجسام واقعی جهت افزایش کیفیت و عمق دهی به تصویر استفاده می شود. اما با توجه به کاراکترهایی که در دو بعد نقاشی می شوند در سه بعدی سازی یا به عبارتی عمق دهی به تصاویر می توان نتایج بهتری بدست آورد (۱). بر این اساس روشی نوپا با نام تصویرگری عروسکی بر اساس یک ایده ی نو توسط اینجانبان در تصویرگری مطرح شد و پس از تحقیقات اولیه، و انجام آزمایشی آن، با استقبال ناشران روبرو شده و به تازگی وارد دنیای تصویرگری شده است. بدین صورت که ابتدا با توجه به موضوع کتاب ها (شعر، داستان و غیره)، کاراکترها و عروسک های فانتزی با استفاده از خمیر تهیه و فضا سازی شد، سپس از آن ها عکس های با کیفیتی در زوایای مختلف تهیه شد. بعد از ویرایش های لازم توسط صفحه آرا، این تصاویر سه بعدی در کتاب های مربوطه استفاده شد. تصاویر خلق شده با این روش از کیفیت و عمق بیشتری برخوردارند. ناگفته نماند این روش برای تصویرگرانی مناسب می باشد که علاوه بر نقاشی، در عروسک سازی نیز توانایی و مهارت لازم و کافی را داشته باشند در غیر اینصورت این روش برای تصویرگران پیشنهاد نمی شود.

۳- نوآوری های موجود در تصویرگری عروسکی

در تشریح نوآوری تصویرگری عروسکی می توان گفت در خلق تصاویر از کاراکترهای ساخته شده با صنایع دستی عروسک سازی استفاده شده است. با این کار علاوه بر فانتزی بودن کاراکترها و تاثیرپذیری و جذابیت بیشتر برای کتب خصوصاً کتب کودک و نوجوان، عمق دهی بالا و سه بعدی بودن تصاویر خلق شده کاملاً مشهود می باشد. این طرح نوآوری دیگری نیز بدنبال دارد که مربوط به تلفیق هنرها در جهت اقتصادی تر کردن آن ها می باشد. بدین صورت که عروسک ها یا کاراکترهای درست شده با خمیر بعد از عکاسی و استفاده در کتب مربوطه، با قیمت مناسبی به فروش می رسند. بدین

شکل ۵: نمونه ای از تصویرگری به روش کلاژ

در شکل های ۲ تا ۵ نمونه هایی از تصویرگری به روش کلاژ را مشاهده می کنید، در این نوع تصویرگری برخلاف روش نقاشی در شکل ۱، در بخشی از تصویر از اجسام طبیعی استفاده شده است تا تصویر به واقعیت نزدیکتر شود. بعنوان مثال در شکل ۲ از بعضی از اعضای صورت و بدن انسان در تصویر استفاده شده است. و جلوه ای نزدیکتر به واقعیت را به تصویر داده است. در شکل ۳ نیز در پس زمینه ی تصویر از پارچه استفاده شده است که نسبت به تصویرگری با نقاشی، تصویر عمیق تری با پس زمینه جذابتر بوجود آورده است. در شکل ۴ نیز در بخشی از نقاشی، روزنامه استفاده شده است که همانند اشکال ۲ و ۳ عمق و طبیعی جلوه دادن بخشی از تصویر واضح می باشد همچنین در شکل ۵ در لباس کاراکتر داستانی از پارچه به عنوان لباس محلی استفاده شده است که علیرغم عمیق شدن تصویر باز هم بدلیل رنگ نامناسب پارچه و همچنین نقاشی بودن بخش زیادی از تصویر، از جذابیت های آن کاسته شده است. در نتیجه می توان با روش های دیگری، عمق و کیفیت تصاویر را چندین برابر بهبود بخشید [۱ و ۶]. لذا در این پژوهش روشی تقریباً نوپا معرفی شده و به روش علمی مقایسه ای، به آن نگاه و روی آن بحث شده است. در شکل های بعدی جهت مقایسه نمونه هایی از تصویرگری عروسکی در دو کتاب تصویرگری شده به این روش، آورده شده است.

شکل ۲: نمونه ای از تصویرگری به روش کلاژ

شکل ۳ نمونه ای دیگر از تصویرگری به روش کلاژ

شکل ۴: نمونه ای از تصویرگری به روش کلاژ

شکل ۹: تصویرگری عروسکی با خمیر، (داستانی)

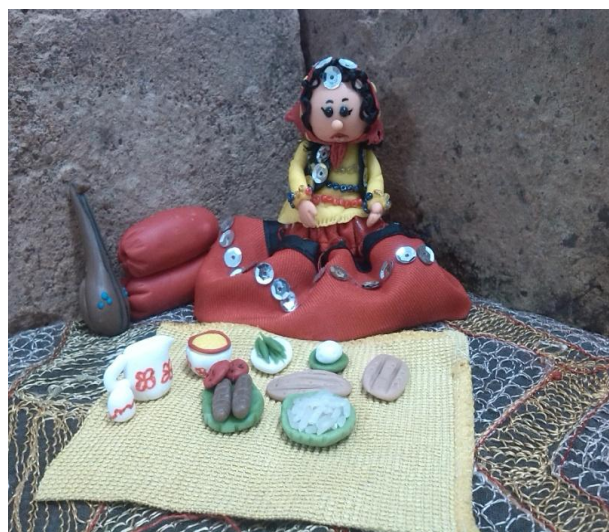
شکل ۶: تصویرگری عروسکی با خمیر، (داستانی)

در شکل های ۶ تا ۹ نمونه هایی از کاراکترها و عروسک های درست شده با خمیر و تصاویر خلق شده آورده شده است. در این نوع تصویرگری تمامی فضای تصویر و کاراکترها با خمیر و سایر اشیای طبیعی درست شده اند تا تصویر حالت واقعی تری نسبت به سایر روش ها داشته باشد. تصویرگری های فانتزی به دلیل زیبایی طنزگونه، جذابیت و تاثیرپذیری بیشتری در کودکان و خردسالان و حتی نوجوانان دارد (۵ و ۶). اگر در این تصاویر دقت نمایید فانتزی بودن طنزگونه ی کاراکترها، سه بعدی بودن، عمق بالا و کیفیت آن بخوبی مشهود می باشد. به عنوان مثال سایه کاراکترها بصورت کاملا طبیعی بوده و زیبایی و جذابیت بالایی به تصاویر داده است. به عنوان مثال شکل ۶ داستانی را روایت می کند که دختری شیطان در یک خانه روستایی کردنشین بدلیل تعریف های مهمان از او، هل می شود و سطل ماست را روی مهمان می ریزد. تصویر خلق شده کاملا منطبق بر داستان بوده و کل داستان را در یک تصویر برای کودک توضیح می دهد. یا در در شکل ۸ تصویر فضای یک کوچه روستایی با لباس ها و سنت های قدیمی را نشان می دهد و تصویر زیبا و ماندگاری را در ذهن کودک حک می کند. و همچنین در شکل ۹ برای نشان دادن اینکه تقلب در امتحان عمل پسندیده ای نیست طبق داستان این تصویر تاثیرپذیری زیادی را روی مخاطب گذاشته و معنی تقلب را در ذهن او حک می کند.

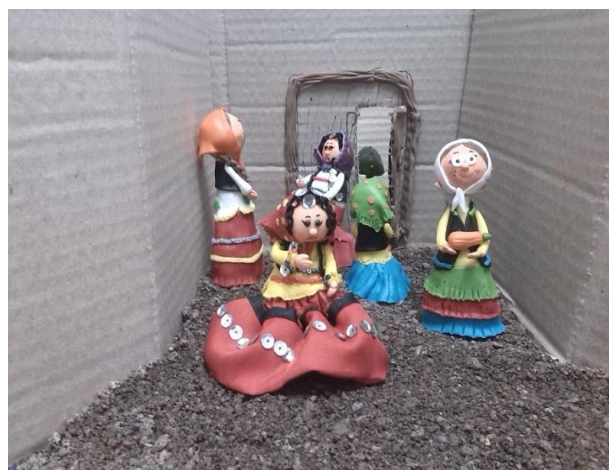
۶- مقایسه تصویرگری عروسکی با سایر روش های

تصویرگری از نظر اقتصادی

طبق تعرفه های اعلام شده از سوی انجمن صنفی گرافیک ایران، تصویرگری در کتاب ها بسته به حجم، سختی کار و کیفیت و جذابیت آن از ۲۰ تا ۷۰ هزار تومان متغیر می باشد. در تکنیک های معمول و کلاژ در تصویرگری، بعد از

شکل ۷: تصویرگری عروسکی با خمیر، (داستانی)

شکل ۸: تصویرگری عروسکی با خمیر، (داستانی)

۴- حسینی . پروانه. ۱۳۸۸، "روش ساخت مجسمه با خمیر چینی" نشر حسینی، ۱۲۸ ص
۵- بهی. بی‌تا. ۱۳۹۳. "نقش تصویرسازی در آموزش به کودکان ۳ تا ۷ سال"، پایان نامه کارشناسی، دانشگاه علمی کاربردی فرهنگ و هنر واحد ۳۴
۶- رون، سیدامیر (بهار و تابستان ۱۳۸۳). اصول و معیارهای زیباشناسی تصویرهای آموزشی. ۱ و ۲. رشد جوانه.

فروش تصاویر و مالکیت معنوی آن به ناشر، تصاویر خلق شده از نظر اقتصادی استفاده دیگری برای تصویرگر ندارد. اما در این پژوهش و در این روش بدلیل کیفیت بالای تصاویر و فضا سازی فانتزی و جذاب، علاوه بر قیمت بیشتر تصاویر، عروسک ها و کاراکترها و بطور کلی فضاهای ساخته شده با خمیر نیز بعد از هر تصویرگری بطور جداگانه به فروش می رسند که از این حیث نیز درآمدزایی و سود بیشتری را بدنبال دارد این پژوهش در مقیاس کوچکتر به عنوان مشاغل خانگی در حال انجام می باشد و امید است با سرمایه گذاری گسترده در این تکنیک تصویرگری در آینده گامی نو در بهبود کیفیت، جذابیت و اقتصادی تر کردن هنر تصویرگری برداشت.

۷- نتیجه گیری

۱- می توان چندین هنر را با هم تلفیق کرد و با تولید محصولی جدید، فرایندهای پیشین را بهبود بخشید.
۲- در تصویرگری عروسکی و مورد بحث در این پژوهش، کیفیت، عمق و سه بعدی بودن تصاویر مشهودتر بوده و بدنبال آن بدلیل فانتزی بودن کاراکترها جذابیت بالایی را نیز برای کودکان و نوجوانان به همراه دارد.
۳- از نظر اقتصادی نیز تصویرگری با استفاده از عروسک های خمیری، قیمت بالاتری نسبت به سایر تکنیک ها داشته و همچنین با فروش عروسک ها، سود بیشتری را علاوه بر درآمد حاصل از تصویرگری، عاید تصویرگر عروسک ساز می کند.

۸- تشکر و قدردانی

بدین وسیله وظیفه خود می دانیم از استاد ارجمند جناب آقای یحیی علوی فرد از شاعران بین المللی و نام آشنای ادبیات کودک و نوجوان ایران و مدیر مسئول انتشارات عمو علوی بدلیل راهنمایی هایشان و همچنین به عنوان اولین ناشر حمایت کننده از روش تصویرگری با عروسک سازی اینجانبان نهایت تشکر و قدردانی را داشته باشیم.

۹- مراجع

۱- کومینس . جولی، ترجمه زمانی . فاطمه، " هفت روش برای تصویرگری کتاب کودک"، مجله پژوهش نامه ادبیات کودک و نوجوان، شماره های ۱۱ و ۱۲
۲- افشار . کامران. "گرافیک مطبوعاتی"، نشر سمت، چاپ ۷، ۱۳۸۷، ۱۳۳ ص
۳- احمدی . بابک. "از نشانه های تصویری تافتن" نشر مرکز،